

เอกสารพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดนตรีไทย เรื่อง แนวทางการสอนปฏิบัติอังกะลุงเบื้องต้น

เอกสารลำดับที่ 39 / 2563
นายกนก คล้ายमुख

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

คำนำ

เอกสารพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ดนตรีไทย เรื่อง แนวทางการสอนปฏิบัติอังกะลุง จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ สำหรับครูผู้สอน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒ เนื้อหาประกอบด้วย ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอังกะลุง แบบฝึกปฏิบัติอังกะลุง เพลงสำหรับปฏิบัติอังกะลุง

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารแนวทางการสอนปฏิบัติอังกะลุง จะเป็นประโยชน์แก่ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ที่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ดนตรีไทย ต่อไป

กนก คล้ายมุข

คำชี้แจง

ลักษณะเอกสาร

คู่มือการสอนปฏิบัติอังกฤษ ฉบับนี้ เป็นเอกสารสำหรับใช้เป็น คู่มือในการใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนการปฏิบัติอังกฤษของครู โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอังกฤษ ประกอบด้วย

๑. ตำนานอังกฤษ
๒. ประวัติอังกฤษในประเทศไทย
๓. ส่วนประกอบของอังกฤษ
๔. การจับอังกฤษ
๕. การจัดวางอังกฤษ
๖. ระบบเสียงอังกฤษ
๗. การนำอังกฤษไปใช้
๘. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับไวยากรณ์ไทย

ส่วนที่ ๒ แบบฝึกปฏิบัติอังกฤษ

ส่วนที่ ๓ เพลงสำหรับปฏิบัติอังกฤษ

วิธีใช้เอกสาร

๑. ศึกษารายละเอียดเนื้อหาในเอกสารทุกขั้นตอนให้เข้าใจ
๒. การใช้แบบฝึก ครูผู้สอนสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับ สภาพนักเรียนแต่ละระดับได้ตามความเหมาะสม โดยเพิ่มเติมแบบฝึก หรือปรับแบบฝึก เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพนักเรียน ที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน แต่ควรยึดรูปแบบภาพรวมตามกรอบที่กำหนดไว้
๓. ครูผู้สอนควรเตรียมความรู้ ในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง สามารถปฏิบัติและตอบปัญหาขัดข้องให้กับนักเรียนได้ เมื่อนักเรียนเกิดความสงสัย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
คำชี้แจง.....	ค
ส่วนที่ ๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอังกฤษ.....	๑
ตำนานอังกฤษ.....	๒
ประวัติอังกฤษในประเทศไทย.....	๔
ส่วนประกอบของอังกฤษ.....	๕
การจับอังกฤษ.....	๖
การจัดวางอังกฤษ.....	๗
ระบบเสียงอังกฤษ.....	๘
การนำอังกฤษไปใช้.....	๙
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโน้ตไทย.....	๑๐
ส่วนที่ ๒ แบบฝึกปฏิบัติอังกฤษ.....	๑๓
ส่วนที่ ๓ เพลงสำหรับปฏิบัติอังกฤษ.....	๑๖
เพลงบูเซนซ็อค.....	๑๗
เพลงยะวาเร็ว.....	๑๘
เพลงสมารัง.....	๑๙
เพลงโยสลัม.....	๑๙
เพลงขอมสุวรรณ.....	๑๙
บรรณานุกรม.....	๒๐

ส่วนที่ ๑

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอังกะลุง

ตำนานอังกะลุง

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ยังมีชายชาวป่าสองคนพี่น้องกำพร้าบิดา มารดา หากินโดยการเก็บของป่าขาย ทั้งสองคนเป็นคนใจบุญ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต แม้จะต้องใช้ชีวิตอยู่ในป่าซึ่งมีอันตรายจากสัตว์ป่า สัตว์ทั้งหลายจึงพากันรักใคร่สองพี่น้องเป็นอันมาก ทั้งสองรักใคร่ไม่เคยห่างจากกัน เมื่อยามว่าง ทั้งสองคนจะขับร้องเพลงเล่นในป่าเป็นที่รื่นเริง

วันหนึ่ง พระราชาเสด็จประพาสป่า ที่สองพี่น้องอาศัยอยู่ เหล่าทหารที่ตามเสด็จ ไล่ต้อนฝูงสัตว์ ถวายให้พระราชาทรงยิงด้วยธนูล้มตายเป็นจำนวนมาก แม้ว่าจะนำเนื้อสัตว์ที่ฆ่าได้มาแบ่งปันกันกินจนทั่วทุกคนในขบวนเสด็จแล้ว เนื้อก็ยังไม่หมด ทหารทิ้งเนื้อที่เหลือเหล่านั้นเคลื่อนกลาด ทั่วบริเวณป่า ทำให้พี่น้องสองคนเศร้าสลดใจ ตกค่ำพินยามสามพอรพระจันทร์ขึ้น สองพี่น้องขับร้องเพลงบรรยายถึงชีวิตอันลำเค็ญของสัตว์ป่าทั้งหลาย ที่อยู่ในป่านี้มาด้วยความสุขมาช้านาน แต่ต้องมาล้มตาย ลูกปลัดพ่อปลัดแม่ เช่นนี้ พระราชากำลังบรรทมในพลับพลากลางป่า ได้ทรงสดับเสียงอันไพเราะนั้น รู้สึกพระองค์ให้มีพระทัยเมตตาและสลดพระราชหฤทัยเป็นยิ่งนัก จึงรับสั่งให้พี่น้องสองชาวป่าเข้าเฝ้าพระราชทานเสื้อผ้าแพรพรรณ สองพี่น้องชาวป่าจึงได้มีเสื้อผ้าลายสวยงาม สำหรับแต่งตัวเป็นครั้งแรกในชีวิต และได้ตามเสด็จเข้าเมืองไปท่ามกลางความอาลัยของหมู่สัตว์ทั้งหลาย เพราะเมื่อขาดสองพี่น้องไป ป่าจะไม่มีเสียงเพลงไพเราะอีกต่อไป

สองพี่น้อง ได้เข้าไปอยู่ในพระราชอุทยานของพระราชา ทำหน้าที่ขับร้องเพลงถวายพระราชเวลาเสด็จลงประพาสอุทยานอยู่เป็นนิจ พระราชาไม่เสด็จออกล่าสัตว์ป่าอีก เพราะทรงติดใจในเสียงเพลงของเขาทั้งสอง รวมทั้งเสนาข้าราชบริพารทั้งหลาย ต่างพลอยติดเพลงของเขาตามเสด็จไปด้วย เหตุนี้เองทำให้บรรดาสตรีฝ่ายใน รวมทั้งพระแม่เมือง พลอยขุ่นเคืองพระทัยเป็นอันมาก ที่พระราชาไม่เสด็จคืนปราสาทจนกว่าฟ้าจะสว่าง เพราะมีวแต่หลงดนตรีของหนุ่มชาวป่านั้น จึงออกอุบายนำอาหารและเครื่องดื่มโอหารส แต่เจือด้วยยาพิษร้ายมาบริการแก่หนุ่มทั้งสอง เมื่อดื่มเข้าไปเกิดอาการมีนเมา และเจ็บป่วยลง พระราชาทรงวิตกให้หาหมอหลวงรักษา แต่อาการไม่ดีขึ้น หนุ่มทั้งสองขอพระราชทานอนุญาต กลับไปยังป่าที่ตนเคยอาศัยอยู่ แต่ไม่ทันถึงป่าลึกที่เคยอาศัย เพียงถึงชายป่า ก็ถึงแก่ชีวิตในเวลาใกล้เคียงกัน เป็นที่สลดพระทัยของพระราชายิ่งนัก ก่อนตายสองพี่น้องได้ตั้งสัจอธิษฐานว่า ตั้งแต่น้อยจนเติบโตใหญ่ มิได้ทำบาปกรรมอันใดทั้งสิ้น เหตุที่ต้องตายครั้งนี้เพราะความอิจฉาริษยาของมนุษย์ที่ว่าเจริญแล้ว ขอให้ทั้งสองไปเกิดคู่กันอีกให้ความรื่นรมย์เป็นเสียงดนตรี แต่ดนตรีนั้น จะไม่เกิดขึ้นถ้ามนุษย์ไม่ออกแรงทำให้เกิดขึ้น และเมื่อเกิดขึ้นแล้วหากจะให้ไพเราะจะต้องร่วมมือกันออกแรงสมานสามัคคี จึงจะได้เสียงดนตรีที่ไพเราะ นับว่าเป็นการลงโทษว่าถ้าอยากฟังดนตรีที่ไพเราะ ต้องออกแรง ต้องเมื่อย ต้องเหนื่อยให้สาสม

ปรากฏว่าสถานที่ ที่ทั้งสองพี่น้องถูกฝังไว้นั้น ต่อมาเกิดเป็นไม้ไผ่กอใหญ่ มีลักษณะปล้องยาวตรง เมื่ออ่อนนั้นมีสีเขียวเช่นไม้ไผ่ทั้งหลาย แต่เมื่อไม้ไผ่แก่จึงมีลวดลายงดงามเหมือนดั่งผ้าไสร่งสีน้ำตาลมีลาย ที่ได้รับพระราชทานครั้งแรกนั้น เป็นไม้ที่งามแปลกมาก ผู้พบเห็นต่างเล่าต่อกันไปจนพระราชาทรงทราบ

พระราชาเสด็จพระราชดำเนินไปยังชายป่า ทอดพระเนตรเห็นกอไผ่ลายสวยงามมาก จึงทรงโปรดฯ ให้เจ้าพนักงานชุดหน่อย้ายเข้าไปปลูกในอุทยาน แต่หน่อนั้นก็ไม่งอกงาม ทรงสลดพระทัย มีรับสั่งให้ตัดไม้ไผ่นั้นมาสองลำ แล้วนำมาตั้งไว้เพื่อทอดพระเนตรในที่ประทับ ตกกลางคืนหลังเวลายามสามแล้วเข้าบรรทม ทรงสุบินว่า ทรงสดับเสียงเพลงไพเราะมาจากไผ่สองลำนั้น บรรทมตื่นแล้วเสียงนั้นก็หาจางไป

จากพระกรรมไม่ จึงเสด็จไปยังไม้ไผ่ทั้งสองลำที่โปรดให้ตั้งไว้ นั้น เสียงเพลงยังดังอยู่ จนเข้าจึงโปรดให้หาช่างทำเครื่องดนตรีเข้าเฝ้า รับพระราชทานไม้ทั้งสองลำนั้นไปประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรี ช่างก็ทำเป็นกระบอกไม้สองกระบอกตั้งเคียงคู่กัน เมื่อใช้มือไกวเกิดเสียงดนตรีไพเราะ ประดุจว่าเป็นพี่น้องสองคนเข้าคู่ร้องเพลง ชาววังทั้งหลายต่างนิยมบรรเลงเพลง ด้วยเครื่องดนตรีนี้ถวายพระราชอาอยู่เป็นนิจ พวกมโหรีหญิงต้องเหน็ดเหนื่อย ในการฝึกซ้อมดนตรีกระบอกไม้ นี้ เมื่อใดคนหนึ่งคนใดไม่ไกวกระบอกไม้ เพลงก็ไม่ไพเราะ เพราะเสียงขาดหายไปจะบรรเลงครั้งใดต้องมีคนครบเสมอและถ้าเป็นหญิงบรรเลง มักต้องฝึกซ้อมเนิ่นนานกว่าชายนักหนา นางมโหรีต้องการให้พระราชอาโปรดปรานก็ต้องฝืนใจฝึกซ้อมแล้วซ้อมอีก เพลงจึงไพเราะ ดนตรีกระบอกไม้จึงถือกำเนิดขึ้น และเรียกชื่อว่า “อังกะลุง” มาจนทุกวันนี้

ข้อสังเกต อังกะลุงที่เกิดขึ้น เป็นชนิดที่มีกระบอกไม้ไผ่สองกระบอกยื่นคู่กัน ไม่ใช่สามกระบอกอย่างที่คุณไทยใช้อยู่ทุกวันนี้ ตำนานนี้จึงเชื่อได้ว่า เป็นนิยายของชาว อีกระการหนึ่ง ไม้ไผ่ที่ใช้ทำอังกะลุง จะต้องเป็นไผ่ที่แก่จัดได้ที่ จึงจะมีลายสวยงามและมีความแกร่งจนเกิดเสียงไพเราะได้ จริงอยู่ที่ว่า ไม้ไผ่ลายจะไม่แสดงลายให้ปรากฏเมื่อยังอ่อนหรือยังเขียว แต่ลายจะปรากฏเมื่อแก่แล้ว จึงเข้ากับเรื่องว่า ทั้งสองคนพี่น้อง ได้โสร่งลายงามเอาเมื่อโตแล้ว นอกจากนี้ยังปรากฏความจริงว่า ไผ่ลายงามมักขึ้นอยู่ชายป่า ไม่อยู่ในป่าลึก

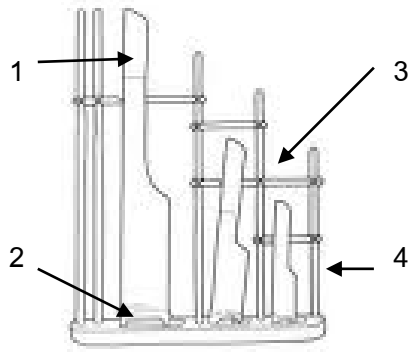
ประวัติอังกะลุงในประเทศไทย

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้เป็นผู้นำอังกะลุงเข้ามาเผยแพร่เมืองไทย และสอนให้คนไทยเล่นจนเป็นที่แพร่หลาย โดยนำเข้ามาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๑ ครั้งนั้นท่านครูได้โดยตามเสด็จพระราชดำเนิน สมเด็จพระอนุชาธิราชเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (เป็นพระอนุชา ร่วมพระชนกชนนีกับ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕) โดยเสด็จพระราชดำเนิน ประพาสประเทศชวา และได้นำอังกะลุงเข้ามา

เมื่อนำเข้ามา อังกะลุงมีเพียงสองกระบอกลง และได้มีการนำมาดัดแปลงใหม่ให้มีเสียงครบทุกเสียง เพื่อใช้บรรเลงเพลงไทยได้ทุกประเภท และยังได้จดจำบทเพลงของชวา มาบรรเลงจำนวนหลายเพลง เช่น กระหัดระยา บูกันตูโม๊ะ เป็นต้น

ส่วนประกอบของอังกะลุง

๑. กระบอกเสียง ทำด้วยไม้ไผ่ปล้องยาว เนื้อบาง โดยเลือกไม้ชนิดแก่ จึงจะมีเสียงดี ไม้ไผ่มี ๒ ประเภท คือ ไม้ไผ่ที่ไม่มีลาย ช่างผู้ทำต้องมาทำลวดลายเอง เพื่อให้เกิดความสวยงาม อีกชนิดหนึ่ง เป็นไม้ไผ่ลาย ไม้ไผ่ชนิดนี้จะมีลายในตัวเอง

๒. รางรองกระบอกเสียง อยู่ด้านล่างรูปร่างลักษณะคล้ายเรือขุด เดิมใช้ไม้ไผ่ทำ ปัจจุบันนี้ช่างทำเครื่องดนตรีใช้ไม้สัก ไม้โมกแทน

๓. ราว สำหรับแขวนกระบอกเสียง เพื่อให้กระบอกเสียงกระทบไป กระทบมา เวลาเขย่าทำให้เกิดเสียง

๔. หลัก เป็นไม้กลมตั้งขึ้นจำนวน ๕ อัน เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑ เซนติเมตร มีขนาดยาวกว่ากระบอกเสียง ลดหลั่นกันไปตามส่วน

เรื่อง การจับอังกะลุง

อังกะลุง เป็นเครื่องดนตรีที่ทำให้เกิดเสียงได้โดยการเขย่า แต่ลักษณะการเกิดเสียงนั้น เกิดจากการที่กระบอกของอังกะลุง ตีกระทบกับบราวอังกะลุง อังกะลุง จึงจัดเป็นเครื่องดนตรีไทยอยู่ในกลุ่มประเภท เครื่องตี วิธีการเขย่าอังกะลุงที่ดีที่สุดคือ เขย่าคนละ ๒ เสียง โดยถือเรียงเสียง และข้ามเสียงตามความเหมาะสม เสียงที่ตีนั้นต้องเป็นเสียงที่ตั้ง ในลักษณะที่รัวต่อเนื่องกันอย่างสม่ำเสมอ และได้น้ำหนักเสียงพอดี (ไม่ดังหรือเบาเกินไป)

วิธีการจับที่ถูกต้องคือ ตะแคงมือจับที่เสาคู่ของอังกะลุง อันเป็นเสาที่มีความยาวที่สุด ซึ่งอยู่ด้านหลังของกระบอกใหญ่ที่สุดในดับ ถ้าเป็นดับเล็ก ใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วที่เหลือทั้ง ๔ นิ้ว จับให้อยู่ในร่องของเสาคู่ ใช้อุ้งมือดันส่วนล่างของอังกะลุงไว้ให้ได้นิ่ง ถ้าเป็นอังกะลุงดับใหญ่ น้ำหนักมาก อาจใช้อุ้งมือรวบไว้ทั้งสองเสา เมื่อจะเขย่าต้องใช้วิธีเขย่าด้วยข้อมือ จึงจะได้เสียงที่ถูกต้องและไพเราะ โดยไม่ออกแรงเขย่าไปทั้งแขน จะทำให้เสียงกรอไม่ละเอียด

เสียงของอังกะลุงจะดังได้ดีและไพเราะนั้น เวลาเขย่าต้องเน้นน้ำหนัก ให้ขาของกระบอกทั้งสามกรอกไปกรอกมา ในร่องของบราวอังกะลุงได้อย่างคล่องแคล่ว สม่ำเสมอ ด้วยความถี่ที่เท่าเทียมกันทั้ง ๓ กระบอก

การจัดวงอังกะลุง

นายพินิจ ฉายสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ ได้อธิบายวิธีการจัดวงอังกะลุงไว้ดังนี้

๑. วงอังกะลุงขนาดเล็กที่สุด มีเพียง ๕ เสียง ใช้ผู้บรรเลง ๓ คน โดยถืออังกะลุงเรียงลำดับ

ดังนี้

คนที่ ๑ ถือเสียง ซอล ลา

คนที่ ๒ ถือเสียง โด เร

คนที่ ๓ ถือเสียง เร มี

๒. วงอังกะลุงขนาดกลาง มีเพียง ๕ เสียง ผู้บรรเลง ๕ คน โดยถืออังกะลุง ดังนี้

คนที่ ๑ ถือเสียง มี ซอล

คนที่ ๒ ถือเสียง ซอล ลา

คนที่ ๓ ถือเสียง ลา โด

คนที่ ๔ ถือเสียง โด เร

คนที่ ๕ ถือเสียง เร มี

๓. วงอังกะลุงขนาดใหญ่ จำนวนอังกะลุง ๒๘ ตัว ใช้ผู้บรรเลง ๑๒ คน เพิ่มอังกะลุงขึ้นอีกเท่าตัว อังกะลุงจะมีเสียงซ้ำกัน เสียงละ ๔ ตัว ตัดเสียง ฟา และ ที ออก อย่างละ ๒ ตัว เหลือเพียง ๒ ตัว ดังนี้

คนที่ ๑ ถือเสียง โด เร

คนที่ ๒ ถือเสียง เร มี

คนที่ ๓ ถือเสียง มี ฟา

คนที่ ๔ ถือเสียง ฟา ซอล

คนที่ ๕ ถือเสียง ซอล ลา

คนที่ ๖ ถือเสียง ลา ที

คนที่ ๗ ถือเสียง ที โด

คนที่ ๘ ถือเสียง โด เร

คนที่ ๙ ถือเสียง เร มี

คนที่ ๑๐ ถือเสียง มี ซอล

คนที่ ๑๑ ถือเสียง ซอล ลา

คนที่ ๑๒ ถือเสียง ลา โด

นอกจากจำนวนผู้เขย่าอังกะลุงแล้ว จะต้องมีการบรรเลงเครื่องประกอบจังหวะ และผู้ขับร้อง

ดังนี้

๑. ฉิ่ง

๒. กรับ

๓. ฉาบเล็ก

๔. โหม่ง

๕. กลองแขก

๖. ผู้ขับร้อง

ระบบเสียงของอังกฤษ

เสียงเดิมของ อังกฤษ ที่ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นำมานั้นมี ๕ เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา เหตุที่ใช้ ๕ เสียง เนื่องจากเพลงของชวานั้นมีเพียง ๕ ระดับเสียงเท่านั้น

ระดับเสียง ของอังกฤษปัจจุบัน ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ปรับปรุงเพิ่มเติมขึ้นอีก ๒ เสียง คือ เสียง ฟา และเสียง ที อังกฤษปัจจุบันจึงมีระดับเสียงครบทั้ง ๗ ระดับเสียง คือ

๑. เสียง โด
๒. เสียง เร
๓. เสียง มี
๔. เสียง ฟา
๕. เสียง ซอล
๖. เสียง ลา
๗. เสียง ที

เหตุที่ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เพิ่มระดับเสียงอีก ๒ เสียงนั้น เข้าใจว่า น่าจะเกิดขึ้นเพราะ ต้องการให้อังกฤษ สามารถบรรเลงเพลงไทยได้ครบทุกประเภท

การนำอังกฤษไปใช้

๑. โอกาสที่ใช้อังกฤษบรรเลง

วงอังกฤษ ใช้บรรเลงได้ทุกโอกาส ได้แก่ งานมงคลต่าง ๆ เช่น งานทำบุญ งานรื่นเริงทั่วไป ขบวนแห่ เป็นต้น และงานอวมงคล เช่น งานฌาปนกิจศพ ได้เป็นอย่างดี มีความไพเราะน่าฟัง ไม่น้อยกว่าวงดนตรีไทยประเภทอื่น

๒. ประโยชน์ของปฏิบัติอังกฤษ มีดังนี้

- ๒.๑ ฝึกความสามัคคีในหมู่คณะ
- ๒.๒ ฝึกความว่องไว
- ๒.๓ ฝึกความจำและเชาว์ปัญญา
- ๒.๔ ฝึกประสาทตา
- ๒.๕ ฝึกความรับผิดชอบในหน้าที่
- ๒.๖ ฝึกความพร้อมเพรียง
- ๒.๗ ทำให้เกิดความสนุกสนาน
- ๒.๘ เป็นพื้นฐานในการเรียนดนตรีไทยชนิดอื่นได้รวดเร็วขึ้น

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโน้ตไทย

๑. สัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียง

ระบบเสียงดนตรีไทยเป็นระบบเสียงเต็ม คือทุกระยะชั้นเสียง ห่างกัน ๑ เสียง การบันทึกลงโน้ตใช้อักษรไทยแทนระดับความสูง-ต่ำของเสียง จำนวน ๗ ตัว ดังนี้

เสียง โด	ใช้สัญลักษณ์	ด
เสียง เร	ใช้สัญลักษณ์	ร
เสียง มี	ใช้สัญลักษณ์	ม
เสียง ฟา	ใช้สัญลักษณ์	ฟ
เสียง ซอล	ใช้สัญลักษณ์	ซ
เสียง ลา	ใช้สัญลักษณ์	ล
เสียง ที	ใช้สัญลักษณ์	ท

๒. สัญลักษณ์แทนอัตราความสั้น - ยาวของเสียง

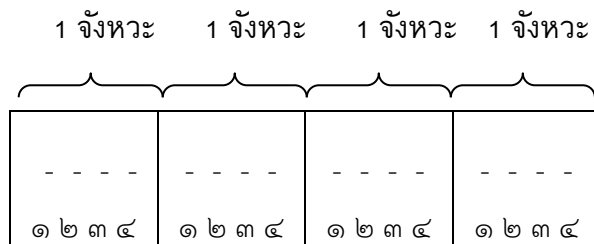
ตัวโน้ตในระบบดนตรีไทยแทนค่า ความสั้น - ยาว ของเสียงโดยอาศัยองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

๒.๑ ห้องเพลงของโน้ตไทยมีลักษณะ เป็นเส้นตรงลากในแนวตั้ง จำนวนห้องเพลงขึ้นอยู่กับลักษณะของบทเพลง ซึ่งเพลงไทยส่วนใหญ่ใช้โน้ตที่มีห้องเพลง ๘ ห้อง ซึ่ง ๘ ห้องเพลงนำมาเรียงต่อกันเท่ากับ ๑ บรรทัด ดังตัวอย่าง

--	--	--	--	--	--	--	--

๒.๒ ค่าของตัวโน้ต เนื่องจากสัญลักษณ์ตัวอักษร ด ร ม ฟ ซ ล ท ไม่สามารถแสดงอัตราความสั้น - ยาว ของเสียงได้ จึงใช้สัญลักษณ์ “ - ” เพิ่มค่าความยาวของเสียง ซึ่งสัญลักษณ์ “ - ” ปรากฏต่อท้ายตัวอักษรใด แสดงว่า จะเพิ่มเสียงของโน้ตตัวนั้นให้ยาวขึ้นอีก ๑ เคาะ

ตัวอย่างลักษณะจังหวะย่อยในห้องเพลง

ห้องเพลงแต่ละห้อง มีค่าความยาวเท่ากับ ๑ จังหวะโดยใน ๑ ห้องเพลงมีส่วนย่อย ๔ ส่วนเท่า ๆ กัน ส่วนย่อยแต่ละส่วนจึงมีค่าความยาวเท่ากับ ๑/๔ จังหวะ ดังนั้น ตัวโน้ต จะมีค่าความยาวของเสียงแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับจำนวนเครื่องหมาย “ - ” ที่อยู่หลังตัวโน้ตนั้น ค่าของตัวโน้ตที่มีเครื่องหมาย “ - ” อยู่ข้างหลังนั้น มีค่าความยาวเท่ากับ ค่าของตัวโน้ตนั้นรวมกับค่าของเครื่องหมาย “ - ” ที่อยู่หลังตัวโน้ตนั้น เช่น

--- ด	--- ร	- ม - ฟ	----	--- ช
-------	-------	---------	------	-------

โน้ต ด มีค่าความยาว ๔ เคาะ หรือ ๑ จังหวะ ประกอบด้วย ตัว ด จำนวน ๑ เคาะ และเครื่องหมาย “ - ” ที่อยู่ข้างหลัง อีกจำนวน ๓ เคาะ

โน้ต ร มีค่าความยาว ๒ เคาะย่อย หรือ ๑/๒ จังหวะ ประกอบด้วย ตัว ร จำนวน ๑ เคาะ และเครื่องหมาย “ - ” ที่อยู่ข้างหลัง อีกจำนวน ๑ เคาะ

โน้ต ม มีค่าความยาว ๒ เคาะ หรือ ๑/๒ จังหวะ ประกอบด้วย ตัว ม จำนวน ๑ เคาะ และเครื่องหมาย “ - ” ที่อยู่ข้างหลัง อีกจำนวน ๑ เคาะ

โน้ต ฟ มีค่าความยาว ๘ เคาะหรือ ๒ จังหวะ ประกอบด้วย ตัว ฟ จำนวน ๑ เคาะ และเครื่องหมาย “ - ” ที่อยู่ข้างหลัง อีกจำนวน ๗ เคาะ

โน้ต ช มีค่าความยาว ๑ เคาะ หรือ ๑/๔ จังหวะ

การบันทึกโน้ตเพลงไทย พบได้ในหลายรูปแบบ ดังนี้

๒.๒.๑ การบันทึกโน้ตห้องละ ๑ ตัว

--- ด	--- ร	--- ม	- ช - -	--- ล	--- ช	--- ม	--- ร
-------	-------	-------	---------	-------	-------	-------	-------

๒.๒.๒ การบันทึกโน้ตห้องละ ๒ ตัว

- ด - ด	- ด - ร	-- ร ม	- ด - ร	- ด - ล	- ช - ฟ	-- ช ฟ	ม ร --
---------	---------	--------	---------	---------	---------	--------	--------

๒.๒.๓ การบันทึกโน้ตห้องละ ๓ ตัว

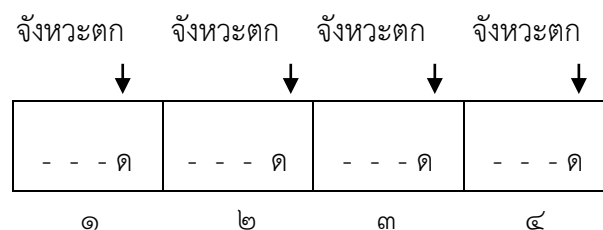
- ด ร ม	- ร ม ช	- ม ช ล	- ช ล ด	ด ด - ล	ล ล - ช	- ช ช ช	- ล ช ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

๒.๒.๔ การบันทึกโน้ตห้องละ ๔ ตัว

ด ร ม ฟ	ม ฟ ช ล	ช ล ด ร	ด ท ล ช	ด ล ด ช	ล ช ฟ ม	ร ม ช ล	ช ฟ ม ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

๑.๓ การกำหนดอัตราจังหวะ

๑.๓.๑ จังหวะสามัญ เป็นจังหวะเคาะหรือจังหวะตก ตรงกับส่วนย่อยส่วนที่ ๔ ของทุก ๆ ห้องเพลง เช่น ทำนองที่มี ๔ จังหวะเคาะ แต่ละจังหวะตกตรงกับเสียงโด

จังหวะตกของโน้ตแต่ละตัว เป็นจุดสิ้นสุดของแต่ละจังหวะ ฉะนั้น จุดเริ่มต้นของแต่ละจังหวะ จะเริ่มหลังจากจังหวะตกของตัวโน้ตตัวที่อยู่ด้านหน้า คือจังหวะที่ ๔ เริ่มหลังจังหวะตกของจังหวะที่ ๓ เริ่มหลังจังหวะตกของจังหวะที่ ๒ จังหวะที่ ๒ เริ่มหลังจังหวะตกของจังหวะที่ ๑ และจังหวะที่ ๑ , ๒ , ๓ และ ๔ มีความยาวเท่ากัน

๑.๓.๒ จังหวะฉิ่ง คือ การกำหนดให้บรรเลงฉิ่งในเพลงหนึ่ง ๆ ว่าเสียง “ฉิ่ง” กับเสียง “ฉับ” อยู่ที่ใด การบรรเลงฉิ่งมีหลายอย่าง เช่น ฉิ่ง - ฉับ, ฉิ่ง - ฉิ่ง - ฉับ, ฉิ่งอย่างเดียวหรือฉับอย่างเดียว เป็นต้น อย่างไรก็ตามการกำหนดอัตราจังหวะแบ่งออกได้ ดังนี้

๑.๓.๒.๑ อัตราจังหวะ ๓ ชั้น กำหนดให้บรรเลง “ฉิ่ง” ที่จังหวะที่ ๒ (ห้องที่ ๒) การบรรเลง “ฉับ” ที่จังหวะตกจังหวะที่ ๔ (ห้องที่ ๔) สลับกันไปเรื่อย ๆ เช่น

จังหวะฉิ่ง		-		+		-		+
โน้ต	---	ล	---	ช	---	ฟ	---	ร

๑.๓.๒.๒ อัตราจังหวะ ๒ ชั้น กำหนดให้บรรเลง “ฉิ่ง” ที่จังหวะตกห้องที่ ๑ แล้วบรรเลง “ฉับ” ที่จังหวะตกของห้องที่ ๒ สลับกันไปเรื่อย ๆ เช่น

จังหวะฉิ่ง	-	+	-	+	-	+	-	+
โน้ต	---	ล	---	ช	---	ฟ	---	ร

๑.๓.๒.๓ อัตราจังหวะชั้นเดียว กำหนดให้บรรเลง “ฉิ่ง” ตรงจังหวะเคาะย่อยที่ ๒ ของห้องที่ ๑ บรรเลง “ฉับ” ตรงจังหวะตกห้องที่ ๑ สลับกันไปเรื่อย ๆ เช่น

จังหวะฉิ่ง	-	+	-	+	-	+	-	+
โน้ต	---	ล	---	ช	---	ฟ	---	ร

ส่วนที่ ๒

แบบฝึกปฏิบัติอังกฤษ

แบบฝึกปฏิบัติอังกฤษ

ชั้นที่ ๑

----	---ด	----	---ร	----	---ม	----	---ช
----	---ร	----	---ม	----	---ช	----	---ล
----	---ม	----	---ช	----	---ล	----	---ด
----	---ช	----	---ล	----	---ด	----	---ร

ชั้นที่ ๒

---ด	---ร	---ม	---ช	---ร	---ม	---ช	---ล
---ม	---ช	---ล	---ด	---ช	---ล	---ด	---ร
---ม	---ร	---ด	---ล	---ร	---ด	---ล	---ช
---ด	---ล	---ช	---ม	---ล	---ช	---ม	---ร

ชั้นที่ ๓

-ด-ร	-ม-ช	-ร-ม	-ช-ล	-ม-ช	-ล-ด	-ช-ล	-ด-ร
-ม-ร	-ด-ล	-ร-ด	-ล-ช	-ด-ล	-ช-ม	-ล-ช	-ม-ร

ชั้นที่ ๔

--ด ร	ม ช ม ช	--ร ม	ช ล ช ล	--ม ช	ล ด ล ด	--ช ล	ด ร ด ร
--ม ร	ด ล ด ล	--ร ด	ล ช ล ช	--ด ล	ช ม ช ม	--ล ช	ม ร ม ร

ชั้นที่ ๕

--ด ร	ม ช ม ช	--ร ม	ช ล ช ล	ด ร ม ช	ร ม ช ล	ม ช ล ด	ช ล ด ร
--ม ร	ด ล ด ล	--ร ด	ล ช ล ช	ม ร ด ล	ร ด ล ช	ด ล ช ม	ล ช ม ร

ชั้นที่ ๖

--ม ช	ล ด ล ด	--ช ล	ด ร ด ร	ด ร ม ช	ร ม ช ล	ม ช ล ด	ช ล ด ร
--ด ล	ช ม ช ม	--ล ช	ม ร ม ร	ช ม ร ด	ม ร ด ล	ร ด ล ช	ด ล ช ม

ชั้นที่ ๗

----	ด ด ด ด	-- ร ร	ม ร ด ล	----	ช ช ช ช	-- ล ล	ด ล ช ม
----	ร ร ร ร	ม ร ด ร	ม ร ช ม	----	ช ช ช ช	ล ช ม ช	ล ด - ล

ชั้นที่ ๘

ด ร ม ช	ร ม ช ล	ม ช ล ด	ช ล ด ร	ม ร ด ล	ร ด ล ช	ด ล ช ม	ล ช ม ร
ช ม ร ด	ม ร ด ล	ร ด ล ช	ด ล ช ม	ล ช ม ร	ช ม ร ด	ม ร ด ล	ด ล ช ม

ส่วนที่ ๓

เพลงสำหรับปฏิบัติอังกะลุง

เพลงบุเซ็นซ็อค

--- ม	- ซ - ม	- ซ - ม	- ม - ม	--- ร	- ม - ร	- ม - ร	- ร - ร
--- ด	- ร - ด	- ร - ด	- ด - ด	--- ถ	- ด - ถ	- ด - ถ	- ถ - ถ

--- ม	ซ ถ - ม	ซ ถ - ม	- ม - ม	--- ร	ม ซ - ร	ม ซ - ร	- ร - ร
--- ด	ร ม - ด	ร ม - ด	- ด - ด	--- ถ	ด ร - ถ	ด ร - ถ	- ถ - ถ

-- ซ ม	ร ด ร ม	ร ด ร ม	- ม - ม	-- ม ร	ด ถ ด ร	ด ถ ด ร	ด ร - ร
-- ร ด	ถ ซ ถ ด	ถ ซ ถ ด	ถ ด - ด	-- ด ถ	ซ ม ซ ถ	ซ ม ซ ถ	ซ ถ - ถ

-- ซ ถ	ด ร ด ม	-- ซ ม	-- ซ ม	-- ซ ถ	ซ ม ด ร	-- ม ร	-- ม ร
-- ซ ถ	ซ ม ร ด	-- ร ด	-- ร ด	-- ม ร	ด ร ม ถ	-- ด ถ	-- ด ถ

เพลงชะวาเร็ว

วรรค ๑

----	--- ด	-----	--- ด	-----	--- ด	-----	--- ด
--- ถ	- ถ - ถ	- ด - ร	- ด - ด	--- ถ	- ถ - ถ	- ด - ร	- ด - ด
- ช - ถ	- ด ด ด	- ช - ถ	- ด ด ด	- ช - ถ	- ด ด ด	- ม - ร	- ม ม ม
----	--- ม	-----	--- ม	--- ม	- ม - ม	- ช - ถ	- ช ช ช
--- ม	- ม - ม	- ช - ถ	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช
--- ถ	- ช - ช	- ด - ถ	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช
--- ถ	- ช - ช	- ด - ถ	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช
- ด - ถ	- ช - ม	- ช - ถ	- ช ช ช	- ม - ร	- ด - ถ	- ด ร ม	- ร - ด

วรรค ๒

----	--- ด	-----	--- ด	-----	--- ด	-----	--- ด
--- ร	- ด - ถ	- ม - ร	- ด - ถ	- ด - ร	- ม - ถ	- ม - ร	- ม ม ม
--- ร	- ด - ถ	- ม - ร	- ด - ถ	- ด - ร	- ม - ถ	- ด - ร	- ด ด ด
--- ร	- ด - ถ	- ม - ร	- ด - ถ	- ด - ร	- ม - ถ	- ม - ร	- ม ม ม
--- ร	- ด - ถ	- ม - ร	- ด - ถ	- ด - ร	- ม - ถ	- ด - ร	- ด ด ด
- ช - ถ	- ด - ด	- ช - ถ	- ด - ด	- ช - ถ	- ด - ด	- ร - ม	- ช ช ช
--- ถ	- ช - ช	- ด - ถ	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช
--- ถ	- ช - ช	- ด - ถ	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช
- ด - ถ	- ช - ม	- ช - ถ	- ช ช ช	- ม - ร	- ด - ถ	- ด ร ม	- ร - ด

วรรค ๓

----	--- ด	-----	--- ด	-----	--- ด	--- ด	ร ม - ม
----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	--- ม	ร ด - ด
----	--- ด	-----	--- ด	-----	--- ด	--- ด	ร ม - ม
----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	--- ม	ร ด - ด
--- ร	- ด - ด	- ม - ร	- ด - ด	--- ร	- ด - ด	- ร - ม	- ช ช ช
--- ถ	- ช - ช	- ด - ถ	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช
--- ถ	- ช - ช	- ด - ถ	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช	- ร - ม	- ช ช ช
- ด - ถ	- ช - ม	- ช - ถ	- ช ช ช	- ม - ร	- ด - ถ	- ด ร ม	- ร - ด

เพลงสมารัง

- ร - ร	ช ร - ช	- ร - ร	ช ร - ช	- ช ล ด	ล ร ล ด	- ด ร ม	ร ด ล ด
-- ม ช	ร ม ช -	- ล --	ช ล ด ร	-- ร ร	- ร --	ม ร ด ล	ด ร ช ล
-- ล ด	ล ด ร ล	-- ล ด	ล ด ร ล	- ร ม ช	ร ม ช -	ด ล ช ม	ช ด - ด
-- ร ร	- ร --	ม ร ด ล	ช ม - ช				

เพลงโยสลัม

----	----	- ช - ด	- ร - ม	----	----	- ล ช ม	- ร - ด
----	----	- ร - ม	- พ - ช	----	- ช - ล	- ช - ล	- ด - ช
----	----	- ม - ช	- ล - ด	----	--- ช	- ล - ช	- พ - ม
----	- ด - ร	- ม - ช	- พ - ม	-- ช ม	ร ด - ร	ม ร ช ม	- ร - ด

เพลงขอมสุวรรณ

----	-- - ร	----	ม ร ด ล	----	ด ล ช พ	- ช - ช	- ล - ร
----	----	พ ช พ ร	- ด - ร	- พ - ช	- ล - -	ช ช พ ช	- ล - ด
----	----	- ล - ช	พ ช ล ด	- ล ด ร	พ ด --	- พ - -	- ช - ล
----	--- ช	--- ล	--- ร	- ด ล	ด ร --	พ ด ร พ	- ร - พ

บรรณานุกรม

- ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์. (ม.ป.ป.) สารานุกรมเพลงไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
พินิจ ฉายสุวรรณ. (ม.ป.ป.) อังกะลุง. ม.ป.ท. (อัดสำเนา).
พูนพิศ อมาตยกุล และคณะ. (๒๕๒๘). อังกะลุง. กรุงเทพมหานคร : บริษัทหลักทรัพย์ จำกัด.
สวิต ทับทิมศรี. (๒๕๔๘). อังกะลุง. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชุมทอง พรินติ้ง จำกัด
หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.(๒๕๓๒). คู่มือการจัด
กิจกรรมส่งเสริมดนตรีไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.